

ПРОБЛЕМИ ГРОМАДСЬКО-АКТИВНОЇ ШКОЛИ У ЗМІСТІ ПІДРУЧНИКА ДЛЯ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Л. М. Попович,

*науковий співробітник відділу економіки та управління
загальною середньою освітою,
Інститут педагогіки НАПН України,
e-mail: PLidia01@ukr.net*

Статтю присвячено дослідженню проблем роботи шкіл, які працюють за проектом «Класна школа», що реалізується в Україні польською неурядовою організацією «Центр громадянської освіти». Впровадження моделі громадсько-активної школи забезпечує активізацію і розвиток громадянської освіти населення та подальший розвиток українського суспільства через гуманізацію суспільно-економічних відносин і формування нових установок особистості як громадянина країни і «Малої Батьківщини».

Досвід роботи управління громадсько - активною школою використовується у навчальних закладах Київської та Житомирської областей. Проблеми управління громадсько-активної школи та шляхи їх вирішення мають стати основою змісту навчального підручника з управління громадсько-активними школами для сучасного керівника навчального закладу.

Ключові слова: громадсько-активні школи; громадянське суспільство; громадсько – орієнтована освіта; державно-громадське управління; проект «Класна школа».

Постановка проблеми. В умовах сучасних змін в Україні відбувається перехід від державного до державно-громадського управління освітою, тому актуальною постає проблема створення та впровадження такої моделі управління закладом освіти, коли активно залучаються громадські організації до співпраці з адміністрацією навчального закладу для плідного партнерства і активної взаємодії.

Саме таким навчальним закладом, який функціонує як громадсько-активна школа (ГАШ) є школа, що ставить за мету не тільки надання освітніх послуг учням, але і членам громади, спрямована на залучення батьків, учнів та громади міста (села) до вирішення соціальних та інших проблем, що нині є ключовими для школи та громади, це – створення навчального закладу, що стратегічно зорієнтований на розвиток громадянського суспільства.

Сьогодні перед громадсько-активними школами стоять проблеми: пошуку інноваційних форм роботи з педагогічними працівниками, ресурсного забезпечення, створення освітнього інформаційного середовища, співпраці з громадськими організаціями, формування активної життєвої позиції учнів та інші.

Теоретичний аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що серед основних проблем діяльності громадсько-активної школи є три основні: демократизація школи, волонтерство, партнерство школи і місцевої громади.

В Україні функціонує мережа громадсько-активних шкіл, проте актуальними залишаються проблеми управління громадсько-активною школою в умовах створення об'єднаних територіальних громад, шляхи вирішення яких

необхідно висвітлити у змісті підручника для керівника загальноосвітнього навчального закладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз наукових джерел дає можливість стверджувати, що вітчизняні та зарубіжні вчені досліджували проблеми децентралізації освітньої системи, державно-громадського та громадсько-державного управління загальноосвітніми навчальними закладами, теоретико-методичні засади інформаційного забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів, інноваційні аспекти в освіті і науці в Україні: Л. М. Гриневич, Л. М. Калініна, В. Г. Кремень, С. В. Королук, О. М. Онаць, О. В. Пастовенський, Л. І. Паращенко [3; 5; 6; 7; 8; 9; 10] та інші.

Концептуальні засади організаційно-економічних механізмів і технологій реалізації громадсько-державного управління загальноосвітнім навчальним закладом у сучасних умовах розкрито в практико-орієнтованому посібнику дослідниці О. М. Онаць [8].

Формулювання цілей статті. З огляду на зазначене вище, ставиться завдання розкрити проблеми управління громадсько-активною школою, які є актуальними і потребують подальшого висвітлення у змісті підручника для керівника навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. У результаті проведеного нами дослідження підтверджено, що діяльність громадсько-активних шкіл позитивно впливає на розвиток активності членів громади, школа є невід'ємною частиною демократичного суспільства, а демократичні цінності інтегруються в шкільне життя та місцевої громади, формуються лідерські якості учнів та педагогічних працівників, навчальні заклади стають конкурентоспроможними, а досвід роботи громадсько-активних шкіл набуває поширення.

На думку дослідниці С. В. Королук, «...впровадження й функціонування моделі громадсько - державного управління в діяльності школи відіграє значну роль. Громада і школа спільними зусиллями досягають успіху у розвитку не тільки школи, а й громади, планують спільну діяльність, розробляють проекти, розвивають фандрайзингову діяльність, залучаючи всі сектори до співпраці задля ефективного функціонування. Користь від такої діяльності має не тільки школа, у вигляді громадянської позиції учнів, можливості їх самореалізації, підвищення рівня професіоналізму вчителів, залучення додаткових коштів до діяльності закладу, розвитку закладу в цілому, а й громада – у розвитку громадянськості серед населення, можливості самореалізації мешканців, розвитку громади, користь для певних категорій у громаді тощо» [7 , с. 13].

В Україні узагальнено досвід роботи громадсько-активних шкіл, Всеукраїнським фондом «Крок за кроком», створено он-лайн базу громадсько-активних шкіл, модель громадсько-активної школи, де увага надається роботі з місцевою громадою, працівниками школи та мешканцями; видано посібник «Громадсько - активні школи в Україні: кроки до дій: Посібник зі створення та управління громадсько-активною школою»; навчально-методичні посібники: «Навчання продовж усього життя», «Шкільна культура», «Розвиток громади», «Волонтерство», «Лідерство», «Партнерство», «Соціальна інклюзія», «Послуги», «Залучення батьків» та інші.

Громадсько-активна школа використовує та трансформує до місцевих умов ідеї громадської освіти, створює єдине поле громадянського виховання учнів, залучає всі ресурси місцевої громади, громадські організації, педагогічних працівників, учнів, батьків до шкільного життя та участі у житті громади. Досвід роботи управління вітчизняних громадсько-активних шкіл було презентовано на засіданні Всеукраїнського клубу «Директор школи» у жовтні 2016 року: «Інноваційні технології управління новою школою в Україні», яке було проведено на паритетних засадах Асоціацією керівників шкіл України (АКШУ) та Інститутом педагогіки НАПН України. Проблеми громадсько-державного управління загальноосвітнім навчальним закладом, організації діяльності громадсько-активних шкіл, розвитку партнерських відносин стали темою дискусії на засіданні.

На думку дослідниці О. М. Онаць, «організаційні механізми громадсько-державного управління – це організаційна структура, що становить форму впорядкованості служб і підрозділів, забезпечує відповідність їх взаємодії; організація управління системою освіти, ЗНЗ на практиці, яка охоплює об'єкт і суб'єкт управління та взаємовплив між ними; сукупність цілей, завдань, функцій, методів управління, організаційної структури та результати функціонування ЗНЗ; узгоджена взаємодія громади і влади у вирішенні різних питань освіти, прийнятті управлінських рішень, виконанні адміністративно-управлінських функцій, створенні прозорого соціального середовища для всіх суб'єктів, опора на громадські організації та спільноти, створення “горизонтальних” управлінських структур, делегування повноважень. Механізмом громадсько-державного управління також є створення освітніх громадських організацій, агенцій, спілок тощо» [8, с. 43].

Досвід роботи громадсько-активних шкіл активно вивчається, трансформується до місцевих умов та поширюється в навчальних закладах Київської та Житомирської областей. Так, у листопаді 2016 року на базі Хотівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – гімназія» Києво-Святошинського району Київської області, який є експериментальним майданчиком відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України, за участю Всеукраїнського фонду «Крок за кроком», Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти» було проведено фестиваль «Розвиток громадсько-активних шкіл у контексті сучасних змін», на засіданні розкрито особливості управління ГАШ, презентовано ініціативи, реалізовані у рамках проекту «Розвиток громад в Україні шляхом упровадження програми «Школа як осередок розвитку громади», представлено різноманітні освітні проекти.

Проблеми управління освітою, загальноосвітніми навчальними закладами, запровадження інновацій як механізму розвитку досліджували: Н. М. Бібік, Л. М. Ващенко, Л. І. Даниленко, Г. В. Єльнікова, Л. М. Калініна, Л. М. Карамушка, В. Г. Кремень, О. В. Сухомлинська, О. І. Ляшенко та інші.

На думку вітчизняного вченого Л. М. Калініної, «...механізм управління є найбільш активною складовою частиною системи управління ЗНЗ, що забезпечує

вплив на фактори, від дії яких залежать результати діяльності загальноосвітнього навчального закладу як суб'єкта керування; постановка цілі є вихідним моментом побудови або модернізації організаційного механізму управління, системи інформаційного забезпечення організаційного управління ЗНЗ, формування мотивів управлінської діяльності суб'єкта, оскільки ціль є найважливішим складником цих організаційних та інформаційних феноменів» [5, с. 246].

Прикладом сучасної педагогічної технології є реалізація системного загальношкільного підходу у загальноосвітньому навчальному закладі за програмою «Класна школа», який реалізується польською неурядовою організацією «Центр громадянської освіти». Розвиток сучасної освіти робить все більш актуальним вирішення проблеми оцінки професіоналізму керівника, педагога, рівня його професійної, компетентності, перспектив зростання. У громадсько-активній школі ключову роль відіграє професіоналізм керівника та педагога і їх громадянська позиція.

На думку польської дослідниці Гражини Четвертинської, «дуже добрий вчитель і надалі відіграє ключову роль в процесі навчання. Лише його завдання та спосіб роботи повинні відрізнитись від тих, які були колись. Щоразу більше знаємо про те, як люди вчаться. Щоразу краще розуміємо значення мотивації та автономії учнів. Щоразу чіткіше бачимо, що навчання відбувається не лише у школі і, безсумнівно, триває протягом цілого життя, а не лише у той період, коли ми ходили до школи.

Вчитель на кільканадцять років стає провідником учня по країні знань, зовсім необов'язково залишаючись головним джерелом знань... Їм потрібен вчитель як провідник по світу знань, по світу культури, і вони потребують приязного середовища, яке сприяє навчанню. Добре організована шкільна громада є необхідною для формування умінь функціонування у складному, сучасному світі, а за організацію умов шкільного навчання відповідають власне вчителі.

На стороні учнів залишається відповідальність за самостійне навчання, наполегливий пошук рішення проблем, творче мислення, готовність до співпраці, ефективна комунікація в команді. Тому сучасна школа стає скоріше місцем розвитку ключових умінь, аніж передачі інформації, яку легко можна отримати з інших джерел» [2, с. 2].

У системі вітчизняної післядипломної педагогічної освіти керівники навчальних закладів та педагогічні працівники підвищують свій професійний рівень на курсах підвищення кваліфікації, різних формах науково-методичної роботи, самовдосконалення, яке є важливим в силу специфіки педагогічної діяльності.

Проте нині в умовах створення територіальних громад необхідні нові підходи до організації науково-методичної роботи та самоосвіти вчителя: створення науковоресурсних центрів (пунктів, секторів), пошуку нових засобів роботи з учнями, шляхів розвитку школи, інноваційних форм роботи з педагогічними працівниками, створення освітнього інформаційного середовища, умов для підвищення активності педагогів, використання інноваційних форм роботи: серед таких ефективних форм роботи, які

використовуються в «Класній школі», є робота в командах, коли усі відкрито говорять про свою роботу, важливим є обмін досвідом з колегами.

Саме досвід роботи шкіл за проектом «Класна школа», формування робочих груп, які спільно відповідають за діяльність школи, трансформований до українських умов, є корисним для вітчизняних педагогічних працівників.

Упровадження на практиці експериментальними навчальними закладами моделі громадсько-активної школи, використання командного методу роботи, сприяє розвитку управлінської діяльності керівника навчального закладу, розвитку громадянської активності педагогічних працівників, учнів, батьків, зміцнення їх партнерських стосунків. Школа не тільки надає якісні освітні послуги учням, але й розвиває громаду, залучає батьків і мешканців громади до вирішення соціальних проблем, зміцнює партнерські зв'язки, розвиває волонтерство та інше.

Висновки. Отже, впровадження моделі управління громадсько-активною школою позитивно впливає на системне управління навчальним закладом, зміцнює партнерські відносини між педагогічними працівниками, учнями, батьками, мешканцями громади. Проблеми управління громадсько-активною школою: демократизація школи, розвиток партнерських стосунків школи і місцевої громади, волонтерства, пошуку інноваційних форм роботи з педагогічними працівниками, ресурсного забезпечення, створення освітнього інформаційного середовища мають стати основою змісту підручника з управління громадсько-активними школами для вивчення, трансформації та впровадження напрацьованого досвіду роботи вітчизняних громадсько-активних шкіл.

Використані джерела

1. Демократичне врядування в школах: [посібник] / [Е. Бекман, Б. Траффорд]; пер. з англ. та адапт. Л. І. Парашенко; заг. ред. укр. версії: Н. Г. Протасова. – 2-ге вид. – К.: НАДУ, 2014. – 100 с. – (Навчатися і жити в демократії).
2. Гражина Четвертинська Фрагменти тексту: Чому в командах, чому разом? № 50 на додаток № 253, видання від 29/10/2002, с. 2.
3. Гриневич Л. М. Децентралізація управління освітньою системою (на прикладі Польщі) / Л. М. Гриневич // Освіта і управління. – 2004. – № 3–4. – С. 156-160.
4. Громадсько - активні школи в Україні: кроки до дій: Посібник зі створення та управління громадсько - активною школою / Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» - 2-ге видання. – К.: СПД - ФО Парашин К. С. 2008. – С. 164.
5. Калініна Л. М. Теоретико-методичні засади інформаційного забезпечення організаційного механізму управління загальноосвітнім навчальним закладом : монографія [Електронний ресурс] / Л. М. Калініна. – К., 2014. – 285 с. – Режим доступу: http://undip.org.ua/news/library/monografii_detail.php?ID=5465
6. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. / В. Г. Кремень // – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
7. Королюк С. В. Особливості громадсько-державного управління в діяльності сучасної школи / С. В. Королюк // Теорія та методика управління освітою. – 2010. – № 3. – Режим доступу: <http://tme.umo.edu.ua/docs/3/Koroliuk.pdf>.
8. Онаць О. М. Концептуальні засади організаційних механізмів і технологій громадсько-державного управління загальноосвітніми навчальними закладами : посібник / О. М. Онаць ; за наук. ред. Л. М. Калініної. – К. : 2015. – 109 с.

9. Пастовенський О. В. Наукові основи громадсько-державного управління загальною середньою освітою в регіоні: монографія / О. В. Пастовенський. – Житомир: ПП. «Рута», 2014. – 385 с.

10. Паращенко Л. І. Громадянська активність молоді: досвід, методологія, перспективи : методичний посібник / за ред. Л. Паращенко – К., 2010. – 84 с.

11. Попович Л. М. Упровадження досвіду громадсько-активних шкіл / Л. М. Попович// Stan, problemy a perspektivy pedagogickeno studia a socialneg hrace, Vysoka skola Danubius Fakulta socialnych studii, Sladkovicovo, Slovenska republika. – 2016. – С. 232-235.

12. Посobie по кейс-стади. Международный проект «Международные стандарты общественно-активных школ: укрепление национальных возможностей». При поддержке Фонда Чарльза Стюарта Мотта, С. 2.

13. Попович Л. М. Громадсько-активна школа – одна з ефективних моделей навчального закладу / Л. М. Попович // КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, кафедра професійної освіти та менеджменту. – Суми, 2016. – С. 210-213.

14. Стандарти громадсько - активної школи: навчання впродовж усього життя: навчально-методичний посібник /Шиян Р. Б. // Під заг. ред. Даниленко Л. І., – К.: ТОВ «Видавничий дім» Плеяди», 2014. – С.13.

References

1. Demokratyczne vriaduvannia v shkolakh: [posibnyk] / [E. Bekman, B. Trafford]; per. z anhl. ta adapt. L. I. Parashchenko; zah. red. ukr. versii: N. H. Protasova . – 2-he vyd. – K.: NADU, 2014. – 100 s. – (Navchatysia i zhyty v demokratii).

2. Hrazhyna Chetvertynska Frahmenty tekstu: Chomu v komandakh, chomurazom? # 50 na dodatok # 253, vydannia vid 29/10/2002, s. 2.

3. Hrynevych L. M. Detsentralizatsiia upravlinnia osvitoiu systemoiu (na prykladi Polshchi) / L. M. Hrynevych // Osvita i upravlinnia. – 2004. – # 3–4. – S. 156–160.

4. Hromadsko-aktyvni shkoly v Ukraini: kroky do dii: Posibnyk zi stvorennia ta upravlinnia hromadsko - aktyvnoiu shkoloiu. – Vseukrainskyi fond «Krok za krokom» - 2-he vydannia. – K.: SPD - FO Parashyn K. S. 2008. – S. 164.

5. Kalinina L. M. Teoretyko-metodychni zasady informatsiinoho zabezpechennia orhanizatsiinoho mekhanizmu upravlinnia zahalnoosvitnim navchalnym zakladom : monohrafiia / L. M. Kalinina. – K., 2014. – 285 s.

6. Kremen V. H. Osvita i nauka v Ukraini – innovatsiini aspekty. Stratehiia. Realizatsiia. Rezultaty. / V. H. Kremen // – K.: Hramota, 2005. – 448 s.

7. Koroliuk S. V. Osoblyvosti hromadsko-derzhavnoho upravlinnia v diialnosti suchasnoi shkoly / S. V. Koroliuk //Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu. – 2010. – # 3. – Rezhym dostupu: <http://tme.umo.edu.ua/docs/3/Koroliuk.pdf>.

8. Onats O. M. Kontseptualni zasady orhanizatsiinykh mekhanizmiv i tekhnolohii hromadsko-derzhavnoho upravlinnia zahalnoosvitnimy navchalnymy zakladamy : posibnyk / O. M. Onats ; za nauk. red. L. M. Kalininoi. – K. : 2015. – 109 s.

9. Pastovenskyi O. V. Naukovi osnovy hromadsko-derzhavnoho upravlinnia zahalnoiu serednoiu osvitoiu v rehioni: monohr. / O. V. Pastovenskyi. – Zhytomyr: PP. «Ruta», 2014. – 385 s.

10. Parashchenko L. I. Hromadianska aktyvnist molodi: dosvid, metodolohiia, perspektyvy. – Metodychnyi posibnyk. Za redaktsiieiu L. Parashchenko – K., 2010, 84 s.

11. Popovych L.M. Uprovadzhennia dosvidu hromadsko-aktyvnykh shkil. / L. M. Popovych // Stan, problemy a perspektivy pedagogickeno studia a socialneg hrace, Vysoka skola Danubius Fakulta socialnych studii, Sladkovicovo, Slovenska republika. – 2016. – S. 232-235.

12. Posobye po keis-stady. Mezhdunarodnyi proekt «Mezhdunarodnye standarty obshchestvenno-aktyvnykh shkol: ukrepleny natsyonalnykh vozmozhnostei». Pry podderzhke Fonda Charlza Stiuarda Motta, S. 2.

13. Popovych L. M. Hromadsko-aktyvna shkola – jedna z efektyvnykh modelei navchalnoho zakladu /L. M. Popovych // KZ Sumskyi oblasnyi instytut pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity,

kafedra profesiinoi osvity ta menedzhmentu. – Sumy. – 2016. – S.210-213.

14. Standarty hromadsko - aktyvnoi shkoly: navchannia vprodovzh usoho zhyttia: navchalno-metodychnyi posibnyk / Shyian R. B. // Pid zah. red. Danylenko L. I., – K.: TOV «Vydavnychi dim» Pleiady», 2014. – S.13.

Попович Л. Н.

ПРОБЛЕМЫ ОБЩЕСТВЕННО-АКТИВНОЙ ШКОЛЫ В СОДЕРЖАНИИ УЧЕБНИКА ДЛЯ РУКОВОДИТЕЛЯ УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

Статья посвящена исследованию проблем работы школ по проекту "Классная школа", который реализуется в Украине польской неправительственной организацией "Центр гражданского образования". Внедрение модели общественно-активной школы обеспечивает развитие управленческой деятельности руководителя, активизацию и развитие гражданского образования населения, вызывает дальнейшее развитие украинского общества через гуманизацию общественно-экономических отношений и формирование новых установок личности как гражданина страны и «Малой Отчизны».

Опыт работы общественно-активных школ изучается, трансформируется к местным условиям в учебных заведениях Киевской и Житомирской областей. Проблемы управления общественно-активной школой и пути их решения должны стать основой содержания учебника из управления общественно-активными школами для современного руководителя учебного заведения.

Ключевые слова: общественно-активные школы; гражданское общество; общественно-ориентированное образование; общественно-государственное управление; проект «Классная школа».

Popovich L.

PROBLEMS OF IN SOCIALLY-ACTIVE SCHOOL OF THE HEADS TEXTBOOK OF MODERN EDUCATION INSTITUTIONS

The article deals with studying the problems of work of schools under the project "Cool School" which being implemented in Ukraine by Polish non-governmental organization "The Center for Civic Education."

Socially-active school - SAS is an educational institution that is strategically focused on the development of civil society, an educational phenomenon for a head of a modern educational establishment. At the heart of SAS activity there is an introduction of the idea of socially-active school in domestic educational institutions; the aim is to create a common field of civic education of pupils, involving all the resources of the local community, based on the principles of a partnership, involving civil society organizations, teachers, students and parents into school life and their participation in community life.

In socially-active school much attention is given to: educational, social, recreational services; improving the quality of students' training; strengthening families and relations between students, parents and residents of the community; transformation schools into educational and cultural centers.

The introduction of a model of socially-active school management provides activation and development of civic education of the population, causes further development of Ukrainian society by humanizing the social and economic relations and formation of new features of a person as a citizen of the country as well as the member of a local community.

The experience of socially-active schools management is being accumulating in the educational institutions of Kyiv and Zhytomyr regions. The problems of socially-active school and the ways of their solution must become the basis of the textbook for the heads of modern educational institutions on socially-active schools management.

Keywords: Socially-active schools; civil society; public-oriented education; social and public management; "Cool school" project; socially-active schools management; SAS as an educational phenomenon.